

Cauza C-279/23

Cerere de decizie preliminară

Data depunerii:

28 aprilie 2023

Instanța de trimitere:

Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach (Polonia)

Data deciziei de trimitere:

7 martie 2023

Reclamantă:

Skarb Państwa - Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.

Pârâtă:

Z. sp.j.

VERSIUNE ANONIMIZATĂ

[omissis]

ORDONANȚĂ

7 martie 2023

Sąd Rejonowy Katowice Zachód w Katowicach, II Wydział Cywilny (Tribunalul districtual din Katowice-vest, cu sediul la Katowice, Secția a II-a civilă, Polonia)

[omissis]

fiind examinată la 7 martie 2023, la Katowice

[omissis]

cauza intentată în urma cererii introductive formulate de Skarb Państw (Trezoreria publică), reprezentată de Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K. (directorul Biroului Regional pentru Măsuri din K.)

împotriva Z., o societate în nume colectiv cu sediul în C.

având ca obiect obligarea la plată

dispune:

1. Adresează Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumită în continuare „Curtea”) următoarea întrebare preliminară:

Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2011/7/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 2011 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în tranzacțiile comerciale se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia o instanță națională poate respinge o acțiune în despăgubire pentru costurile de recuperare menționate în această dispoziție pentru motivul că întârzierea debitorului în efectuarea plății nu era semnificativă sau ca urmare a valorii reduse a datoriei care a făcut obiectul unei întârzieri în efectuarea plății din partea debitorului?

2. Suspendă judecarea cauzei până când Curtea se va fi pronunțat asupra întrebării preliminare adresate.

MOTIVARE

I. Instanța de trimitere

- 1 [omissis] [justificarea competenței instanței de trimitere de a sesiza Curtea cu o trimitere preliminară].
- 2 Instanța de trimitere este, așadar, competentă să formuleze o cerere de decizie preliminară în temeiul articolului 267 a doua teză din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

II. Conținutul dispozițiilor naționale aplicabile la

- 3 Directiva 2011/7/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 2011 privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale [omissis] (denumită în continuare „Directiva 2011/7”) a fost transpusă în ordinea juridică poloneză prin ustawą z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych [omissis] (Legea privind contracararea întârzierilor excesive în tranzacțiile comerciale), denumită în continuare „Legea privind întârzierile excesive în tranzacțiile comerciale”).
- 4 Legea privind întârzierile excesive în tranzacțiile comerciale prevede:
- 5 Articolul 2

Dispozițiile prezentei legi se aplică tranzacțiilor comerciale în care părți exclusive sunt:

- 1) întreprinzătorii în sensul ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Legea din 6 martie 2018 privind dreptul întreprinzătorilor) [omissis];
- 2) entitățile care desfășoară activitățile menționate la articolul 6 alineatul 1 din Legea din 6 martie 2018 privind dreptul întreprinzătorilor;
- 3) entitățile vizate la articolul 4, la articolul 5 alineatul 1 și la articolul 6 alineatul 1 din ustawa z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych [omissis] (Legea din 11 septembrie 2019 privind dreptul achizițiilor publice);
- 4) persoanele care desfășoară activități independente;
- 5) sucursalele și reprezentanțele întreprinzătorilor străini;
- 7) întreprinzătorii din statele membre ale Uniunii Europene, din statele membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS) - părți la Acordul privind Spațiul Economic European sau din Confederația Elvețiană.

6 Articolul 4

În sensul prezentei legi:

- 1) „tranzacție comercială” înseamnă un contract privind furnizarea de bunuri sau prestarea de servicii cu titlu oneros, dacă părțile prevăzute la articolul 2 încheie contractul menționat în legătură cu activitatea desfășurată;
 - 1a) „prestație pecuniară” înseamnă remunerație pentru livrarea de bunuri sau prestarea de servicii în cadrul unei tranzacții comerciale;
- 2) „entitate publică” înseamnă entitățile menționate la articolul 4 din Legea din 11 septembrie 2019 privind dreptul achizițiilor publice;

7 Articolul 6

1. În cazul în care părțile la o tranzacție comercială nu au stipulat în contract un termen de plată, creditorul, fără punere în întârziere, are dreptul la dobânzi legale de întârziere în tranzacțiile comerciale după trecerea a 30 de zile, calculate de la data furnizării serviciului de către creditor, până la data plății. În cazul menționat la articolul 9 alineatul 1, expirarea termenului de 30 de zile se calculează de la data finalizării examinării.

8 Articolul 7

1. În tranzacțiile comerciale, cu excepția tranzacțiilor în cadrul cărora debitorul este o entitate publică, creditorul are dreptul de a obține, fără punere în întârziere, dobânzile legale aferente întârzierii în tranzacțiile comerciale, cu excepția cazului în care părțile au convenit cu privire la dobânzi mai mari pentru perioada cuprinsă

între ziua exigibilității prestației în numerar și ziua plății, în cazul în care sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- 1) creditorul și-a executat prestația;
- 2) creditorul nu a obținut plata în termenul stabilit în contract.

9 Articolul 8

În tranzacțiile comerciale în care debitorul este o entitate publică, creditorul are dreptul de a obține, fără punere în întârziere, dobânzile legale aferente întârzierii în tranzacțiile comerciale, pentru perioada cuprinsă între ziua exigibilității prestației în numerar și ziua plății, în cazul în care sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- 1) creditorul și-a executat prestația;
- 2) creditorul nu a obținut plata în termenul stabilit în contract.

10 Articolul 10

1. De la data dobândirii dreptului la dobânzile prevăzute la articolul 7 alineatul 1 sau la articolul 8 alineatul 1, creditorul are dreptul de a obține de la debitor, fără punere în întârziere, o despăgubire pentru costurile de recuperare, care constituie echivalentul sumei de:

- 1) 40 de euro – dacă valoarea plății în numerar datorate nu depășește 5 000 de zloți;
- 2) 70 de euro – dacă valoarea plății datorate în numerar este mai mare de 5 000 de zloți, dar mai mică decât 50 000 de zloți;
- 3) 100 de euro – dacă valoarea plății în numerar datorate este egală sau mai mare de 50 000 de zloți.

1a. Echivalentul valorii despăgubirii menționate la alineatul 1 este calculat pe baza cursului de schimb mediu al euro publicat de Banca Națională a Poloniei în ultima zi lucrătoare a lunii care precedă luna la care plata devine exigibilă.

2. În plus față de suma menționată la alineatul 1, creditorul are de asemenea dreptul de a i se rambursa, într-un quantum rezonabil, costurile de recuperare care depășesc această sumă.

11 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Legea din 23 aprilie 1964 privind Codul civil) [omissis] prevede următoarele:

12 Articolul 5

Un drept nu poate fi exercitat într-un mod care ar fi contrar scopului socio-economic al acestui drept sau principiilor de conviețuire socială. O asemenea acțiune sau omisiune a titularului dreptului respectiv nu este considerată ca fiind o exercitare a dreptului și nu beneficiază de protecție.

III. Situația de fapt din speță

- 13 Părțile în cauza aflată pe rolul instanței de trimitere sunt:
- 14 Reclamanta: Skarb Państwa (Trezoreria publică), reprezentată de Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K. (directorul Biroului Regional pentru Măsuri din K.). Este vorba despre o entitate vizată la articolul 2 punctul 3 din Legea privind întârzierile în tranzacțiile comerciale. Instanța de trimitere precizează că, în speță, are calitatea de reclamantă Skarb Państw (Trezoreria publică), reprezentată de Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K. (directorul Biroului Regional pentru Măsuri din K.) [omissis] [Trimitere la personalitatea juridică și la capacitatea de a sta în justiție a reclamantei].
- 15 Biroul Regional pentru Măsuri din K., în cadrul activității sale, furnizează servicii în domeniul calibrării instrumentelor de măsurare.
- 16 Pârâta: Z. spółka jawna (Z., societate în nume colectiv) cu sediul social în C. Pârâta este o societate în nume colectiv și un întreprinzător în sensul articolului 2 alineatul 1 din Legea privind întârzierile excesive în tranzacțiile comerciale. În cadrul activității sale economice, aceasta utilizează cu regularitate serviciile prestate de reclamantă.
- 17 Reclamanta solicită obligarea pârâtei la plata către acesta a echivalentului, în zloți polonezi (PLN), a sumei de 80 de euro, precum și a dobânzilor prevăzute de legislația poloneză. Ea a arătat că această sumă este echivalentul a două compensații pentru costurile de recuperare menționate la articolul 7 alineatul 1 punctul 1 din Legea privind întârzierile excesive în tranzacțiile comerciale, în valoare de 40 de euro fiecare. Această cererea rezultă din împrejurarea că pârâta a întârziat în două rânduri efectuarea plății pentru serviciile prestate. Pârâta ar fi efectuat cu întârziere plata sumei de 246 de zloți polonezi (aproximativ 55 de euro) cu 20 de zile, și cu 5 zile plata sumei de 369 de zloți polonezi (aproximativ 80 de euro).
- 18 Pârâta solicită respingerea acțiunii, arătând că întârzierea debitorului în efectuarea plății nu era semnificativă și că valoarea creanței pentru care debitorul a întârziat la plată era redusă. Aceasta a susținut că, în trecut, pârâta a efectuat cu întârziere plata pentru serviciile prestate de reclamantă, în cel puțin 39 de rânduri [omissis] [trimitere la structura organizațională a reclamantei]. Ca urmare a acestor întârzieri, în mai multe rânduri reclamanta a chemat pârâta în judecată pentru a obține despăgubiri pentru costurile de recuperare, însă instanțele i-au respins de fiecare dată acțiunea pentru motivul că întârzierea debitorului în efectuarea plății

nu era semnificativă sau pentru motivul că valoarea creanței la plata căreia a întârziat debitorul era redusă.

- 19 În pofida a cel puțin 39 de întârzieri în efectuarea plăților, reclamanta nu a reușit niciodată să obțină de la pârâtă compensații pentru costurile de recuperare.

IV. Legătura dintre dispozițiile dreptului Uniunii Europene și normele naționale aplicabile în litigiul principal

- 20 Directiva 2011/7/UE prevede că statele membre garantează că creditorul este îndreptățit să perceapă din partea debitorului o sumă minimă de cel puțin 40 de euro (denumită în continuare „despăgubirea”) atunci când dobânzile pentru întârzierea în efectuarea plății sunt exigibile în cadrul tranzacțiilor:
- a) în care creditorul și debitorul sunt întreprinderi;
 - b) în care creditorul este o întreprindere, iar debitorul este o autoritate publică.
- 21 Pe de altă parte, legislația poloneză prevede că creditorul este îndreptățit să perceapă din partea debitorului o compensație pentru costurile de recuperare cuprinse între 40 și 100 de euro atunci când dobânzile pentru întârzierea în efectuarea plății sunt exigibile în cadrul tranzacțiilor:
- a) în care creditorul și debitorul sunt întreprinderi;
 - b) în cazul în care creditorul este un întreprinzător, iar debitorul este o autoritate publică;
 - c) în care creditorul este o autoritate publică, iar debitorul este o întreprindere.
- 22 Prin urmare, dreptul polonez extinde dreptul la despăgubire la situația descrisă la litera c). Faptele din speță corespund exact situației de la litera c). Acest lucru nu înseamnă însă că Directiva 2011/7/UE nu se aplică și că prezenta cauză nu are nicio legătură cu dreptul european. Instanța de trimitere constată că intenția legiuitorului polonez a fost aceea ca despăgubirea să fie obținută exact în aceleași condiții, indiferent dacă situația corespunde ipotezelor a), b) sau c). Aceasta înseamnă că, pentru a aprecia dacă instanța de trimitere poate respinge o acțiune în despăgubire pentru motivul că întârzierea debitorului în efectuarea plății nu a fost semnificativă sau pentru motivul că valoarea creanței pe care debitorul a plătit-o cu întârziere este redusă în situația c), este necesar să se stabilească dacă instanța de trimitere poate respinge acțiunea respectivă în situațiile a) sau b). La rândul său, acest aspect necesită o interpretare a dreptului Uniunii, deoarece situațiile a) și b) sunt prevăzute în mod expres de Directiva 2011/7/LIE.

- 23 Trebuie remarcat faptul că, în mai multe rânduri, Curtea de Justiție a Uniunii Europene s-a declarat în mai multe rânduri competentă să statueze asupra cererilor de decizii preliminare referitoare la dispoziții de drept al Uniunii în cazuri în care situația de fapt din cauza principală se situa în afara domeniului de aplicare directă al dreptului Uniunii, dar în care aplicabilitatea respectivelor dispoziții fusese determinată de dreptul național, care se conforma, în soluționarea unor situații pur interne, soluțiilor reținute de dreptul Uniunii. Astfel, în asemenea cazuri există un interes cert al Uniunii ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile sau noțiunile preluate din dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă, indiferent care ar fi condițiile în care acestea urmează să fie aplicate (a se vedea de exemplu Hotărârea Allianz Hungaria Biztosító și alții, C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 20; Hotărârea FNV Kunsten Informatie en Media, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punctul 18, și Hotărârea Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punctul 12).

V. Motivele pentru care instanța de trimitere are îndoieli cu privire la interpretarea dreptului Uniunii Europene

- 24 Este o practică jurisprudențială bine stabilită a instanțelor poloneze de a respinge acțiunile în despăgubire pentru motivul că întârzierea debitorului la plată nu era semnificativă sau pentru motivul că valoarea creanței pe care debitorul a plătit-o cu întârziere era redusă. Temeiul pentru respingerea cererii este, în fiecare caz, articolul 5 din Codul civil, al cărui conținut a fost citat mai sus. Instanțele poloneze rețin, în astfel de situații, că plata este „contrară principiilor de coexistență socială” (acesta este un termen juridic polonez al cărui înțeles este similar cu termenii: „imoral”, „reprobabil”, „contrar bunelor moravuri”).
- 25 Practica jurisprudențială susmenționată își are originea într-o singură frază din motivarea rezoluției Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) din 11 decembrie 2015. [omissis] În aceasta, Sąd Najwyższy a afirmat că instanțele trebuie să examineze în fiecare caz dacă creditorul, atunci când solicită plata despăgubirilor, nu acționează într-un mod contrar principiilor de coexistență socială.
- 26 Deși practica jurisprudențială a instanțelor în această privință este uneori divergentă, o analiză a jurisprudenței realizată de instanța de trimitere arată că instanțele poloneze consideră în general că valoarea unei creanțe a cărei plată este efectuată cu întârziere de către debitor nu este semnificativă atunci când nu depășește echivalentul în zloti polonezi a 100-300 de euro. În același timp, instanțele poloneze acceptă că o întârziere în plata unei creanțe trebuie considerată minoră dacă nu depășește 2-6 săptămâni. În această privință, nu este necesar ca ambele condiții care alcătuiesc comportamentul „contrar principiilor de coexistență socială” să fie îndeplinite în mod cumulativ. Chiar dacă suma datorată de către debitor este semnificativă, dar întârzierea este minoră, instanțele poloneze resping de obicei acțiunile pentru plata despăgubirilor. În mod similar, în cazul în care întârzierea este semnificativă, dar suma datorată este redusă, instanțele poloneze tind, de asemenea, să respingă astfel de acțiuni.

- 27 Practica jurisprudențială a instanțelor poloneze descrisă de instanța de trimitere este perfect ilustrată de istoricul litigiilor dintre părțile din prezenta cauză, prezentat mai sus. Pârâta a întârziat în efectuarea plății către reclamantă în cel puțin 39 de rânduri, dar, în pofida acestui fapt, instanțele poloneze nu au obligat-o niciodată pe pârâtă să plătească despăgubiri reclamantei.
- 28 În cadrul examinării acestei cauze, instanța de trimitere a avut îndoieli cu privire la compatibilitatea cu Directiva 2011/7/UE a unei reglementări naționale care permite respingerea unei acțiuni în despăgubire pentru motivele menționate mai sus.
- 29 Îndoiala instanței de trimitere își are originea în următoarele șase motive:
- 30 În primul rând, Directiva 2011/7/UE nu prevede nicio excepție de la principiul potrivit căruia creditorul are dreptul la despăgubiri în caz de întârziere a debitorului. Aceste excepții sunt prevăzute doar în dreptul intern. În același timp, aceste excepții nu protejează nicio valoare fundamentală care nu ar putea fi conciliată cu obligația de a plăti despăgubiri. Dimpotrivă, principalul motiv pentru care sunt prevăzute aceste excepții constă în cutuma existentă în Polonia (și probabil și în alte state membre) de a efectua plăți mici cu întârziere, în special în cadrul tranzacțiilor comerciale. În consecință, instanțele poloneze au concluzionat că un creditor care nu respectă această cutumă de acceptare a întârzierilor minore și solicită despăgubiri acționează într-un mod contrar principiilor de curtoazie socială. Protecția cutumei constând în a accepta întârzierile minore nu reprezintă totuși, în opinia instanței de trimitere, o valoare esențială care ar putea justifica introducerea în dreptul național a unei excepții de la regula clară, precisă și necondiționată prevăzută de Directiva 2011/7/UE.
- 31 În al doilea rând, excepțiile de la principiul potrivit căruia creditorul are dreptul să obțină despăgubiri, prevăzute de dreptul polonez, sunt contrare obiectivului Directivei 2011/7/UE, astfel cum este enunțat la considerentul (12) al acesteia. Conform conținutului acestuia, „[p]entru a inversa această tendință și pentru a descuraja întârzierile în efectuarea plăților, se impune o schimbare decisivă în direcția creării unei culturi a efectuării prompte a plăților, inclusiv aceea în care ar trebui să fie considerat, în toate situațiile, drept clauză sau practică contractuală inechitabilă orice caz de excludere a dreptului de a percepe dobânzi. Această schimbare ar trebui să includă, de asemenea, introducerea unor dispoziții specifice referitoare la termenele de plată și la despăgubirea creditorilor pentru cheltuielile suportate și, printre altele, dispoziții care să constate caracterul vădit inechitabil al excluderii dreptului la despăgubire pentru cheltuielile suportate în vederea recuperării fondurilor”. Excepțiile prevăzute în legislația poloneză și obiectivele care au stat la baza introducerii acestora sunt în contradicție cu obiectivul directivelor, care este acela de a crea o "cultură a plății prompte". Excepțiile de la obligația de plată a despăgubirilor au ca efect nu atât crearea unei "culturi a plății prompte", cât mai degrabă perpetuarea unei culturi a acceptării întârzierilor de plată. Aceste excepții au, așadar, efectul de a diminua efectul util al dreptului Uniunii și, ca atare, sunt contrare acestuia.

- 32 În al treilea rând, excepțiile de la obligația de plată a compensației fac să devină iluzoriu principiul prevăzut în cuprinsul considerentului (12) al Directivei 2011/7/UE, citat anterior, potrivit căruia excluderea „dreptului la despăgubire pentru cheltuielile suportate în vederea recuperării fondurilor” trebuie considerată ca având un „caracter [...] vădit inechitabil”. Întreprinderile din Polonia nu sunt obligate să insereze în contracte clauze de excludere a dreptului la despăgubiri pentru costurile de recuperare atunci când întârzierea debitorului în efectuarea plății nu era semnificativă sau când valoarea creanței pe care debitorul a plătit-o cu întârziere este redusă, deoarece excluderea dreptului la astfel de despăgubiri a fost introdusă în jurisprudența instanțelor poloneze.
- 33 În al patrulea rând, în opinia instanței de trimitere, obligația de plată a despăgubirii este mai importantă tocmai în cazurile în care întârzierea debitorului la plată nu este semnificativă sau în care valoarea sumei datorate de debitor este redusă. În jurisprudența instanțelor poloneze, se susține uneori că, în situațiile în care datoria are ca obiect sume mici, de exemplu echivalentul a 100-300 de euro, faptul că debitorul trebuie să plătească echivalentul a 40 de euro din cauza întârzierii la plată este o sancțiune excesivă. Potrivit instanței de trimitere, legiuitorul european a prevăzut obligația de a plăti compensații luând în considerare în primul rând astfel de cazuri. În cazurile în care întârzierea debitorului este semnificativă sau suma datorată este mare, debitorul este pasibil de plata unor dobânzi ridicate, care se ridică adesea la mii sau chiar la sute de mii de euro. În aceste situații, obligația de a plăti despăgubirea de 40 de euro nu are niciun efect mobilizator asupra debitorului. Alta este situația atunci când întârzierea debitorului în efectuarea plății nu era semnificativă sau în care suma datorată de debitor era redusă.
- 34 În al cincilea rând, obiectivul Directivei 2011/7/UE este combaterea întârzierii în efectuarea plăților pe piața internă (considerentul 36 al Directivei 2011/7/UE). Pentru atingerea acestui obiectiv, legiuitorul european a prevăzut norme uniforme privind dobândirea dreptului creditorilor de a obține despăgubiri. Cu toate acestea, normele privind dobândirea dreptului la despăgubiri nu vor fi uniforme și, prin urmare, nu vor fi conforme cu intenția autorilor directivei, în cazul în care statele membre introduc propriile excepții de la obligația de a plăti despăgubiri, care nu decurg din directivă.
- 35 În al șaselea rând, principiul autonomiei procedurale este lipsit de relevanță pentru a aprecia dacă o normă de drept național care permite respingerea unei acțiuni în despăgubire pentru motivele expuse în întrebarea preliminară este compatibilă cu dreptul Uniunii. Articolul 5 din Kodeks cywilny (Codul civil), care constituie temeiul respingerii unei astfel de acțiuni, este o normă de drept material, iar nu procedural. Instanțele care resping o acțiune în despăgubire nu o fac din motive formale, ci pentru că, în opinia lor, acțiunea nu își are temeiul în dreptul material, altfel spus pentru că reclamantul nu are nicio pretenție pe care să o valorifice.

VI. Poziția părților cu privire la întrebarea preliminară

36 [*omissis*] [mențiuni referitoare la procedură]

VII. Suspendarea procedurii

37 [mențiuni referitoare la procedură]

DOCUMENT DE LUCRU